คำชี้แจง

เรื่อง การวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วม ในงบการเงินเฉพาะกิจการในกรณีรับโอนเงินลงทุนมาจากกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกันโดยการใช้หุ้นเป็นสิ่งตอบแทนหรือการจ่ายด้วยเงินสดหรือสิ่งตอบแทนอื่น

ความเป็นมา

ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 27 เรื่อง งบการเงินเฉพาะกิจการ (TAS 27) ย่อหน้าที่ 10 กำหนดให้กิจการต้องบันทึกบัญชีเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า และเงินลงทุนในบริษัทร่วมตามวิธีใดวิธีหนึ่ง ได้แก่ 1) วิธีราคาทุน 2) วิธีมูลค่ายุติธรรมตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 9 เรื่อง เครื่องมือทางการเงิน หรือ 3) วิธีส่วนได้เสียตามที่อธิบายไว้ในมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 28 เรื่อง เงินลงทุนในบริษัทร่วมและการร่วมค้า

ในการจัดโครงสร้างของกลุ่มบริษัท บริษัทใหญ่หรือบริษัทย่อยที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกันอาจโอนบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมที่เข้านิยามของธุรกิจไปให้กับบริษัทผู้รับโอนที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน โดยการใช้หุ้นเป็นสิ่งตอบแทนจ่าย หรือการจ่ายด้วยเงินสดหรือสิ่งตอบแทนอื่นที่ไม่ใช่มูลค่ายุติธรรม อย่างไรก็ดี TAS 27 ไม่ได้กำหนดคำนิยามของ ราคาทุน และไม่มีข้อกำหนดว่ากิจการจะต้องวัดต้นทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกันที่ราคาใด จึงเกิดประเด็นในการบันทึกบัญชี และในปัจจุบันมีการใช้วิธีปฏิบัติที่หลากหลาย สภาวิชาชีพบัญชีจึงได้จัดทำคำชี้แจงฉบับนี้เพื่อกำหนดแนวทางการบัญชีให้บริษัทนำไปปฏิบัติได้

หลักการและเหตุผล

TAS 27 ไม่ได้มีการกำหนดคำนิยามของราคาทุน โดยทั่ว ๆ ไปแล้วราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมจะวัดมูลค่าด้วยมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่จ่ายไป (ได้แก่ เงินสด สินทรัพย์อื่น หรือหุ้น) บวกด้วยต้นทุนการทำรายการ โดยอ้างอิงตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ย่อหน้าที่ 6.5 หรือ อ้างอิงจากการวัดมูลค่าต้นทุนจากมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับอื่นๆ เช่น ต้นทุนของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและ

อุปกรณ์ ย่อหน้าที่ 6 อย่างไรก็ดี คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board: IASB) ได้มีการกำหนดวิธีการวัดราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยด้วยวิธีที่ไม่ใช่การใช้มูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่จ่ายด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น กำหนดให้บริษัทที่ซื้อบริษัทย่อยที่เข้าเงื่อนไขตาม TAS 27 ย่อหน้าที่ 13 และย่อหน้าที่ 14 วัดราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยด้วยมูลค่าตามบัญชีของส่วนได้เสียในส่วนของเจ้าของที่แสดงในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัทย่อยนั้น นอกจากนี้ คณะกรรมการตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (the IFRS Interpretations Committee: IFRIC) ได้มีการประชุมในเดือนกันยายน 2554 และออก Agenda Decision เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการพิจารณาต้นทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่ไม่เข้าเงื่อนไขของ IAS 27 ย่อหน้าที่ 13 และย่อหน้าที่ 14 (IFRIC Update, September 2011, IFRIC agenda decision, IAS 27 Separate Financial Statements – Group reorganisations in separate financial statements) โดยให้ใช้ “Normal basis” ในการพิจารณาต้นทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยดังกล่าว ซึ่งการใช้คำว่า “Normal basis” อาจมีนัยว่า “ราคาทุน” ของเงินลงทุนไม่ได้จำกัดเพียงแค่ “มูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่จ่ายไป” เท่านั้น แต่การใช้เกณฑ์อื่นก็อาจมีความเหมาะสมได้เช่นกัน และในการประชุมในเดือนมกราคม 2562 ได้มีการออก Agenda Decision เพื่อชี้แจงวิธีการวัดราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยในกรณีที่เป็นการซื้อส่วนได้เสียเพิ่มขึ้นจนเปลี่ยนสถานะจากสินทรัพย์ทางการเงินตาม IFRS 9 เป็นเงินลงทุนในบริษัทย่อยตาม IAS 27 (IFRIC Update January 2019, IAS 27 Separate Financial Statements – Investment in a subsidiary accounted for at cost: Step acquisition) โดยมีการให้ทางเลือกในการวัดมูลค่าเงินลงทุน ที่เคยถืออยู่เดิมในงบการเงินเฉพาะกิจการไว้ 2 ทางเลือก ได้แก่ 1) Fair value as deemed cost หรือ 2) Accumulated cost approach จึงทำให้สรุปได้ว่า การวัดมูลค่าของราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมอาจใช้เกณฑ์อื่นนอกเหนือจากมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่จ่ายไปได้ หากเป็นวิธีที่สะท้อนเนื้อหาของรายการอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

คำชี้แจงฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการวัดมูลค่าเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ สำหรับกรณีที่เงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมได้มาจากกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกันโดยการใช้หุ้นเป็นสิ่งตอบแทนจ่าย หรือการจ่ายด้วยเงินหรือสิ่งตอบแทนอื่น

ขอบเขต

คำชี้แจงฉบับนี้ให้ถือปฏิบัติกับรายการเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ ซึ่งเป็นไปตาม เงื่อนไขทุกข้อดังต่อไปนี้

1. บริษัทผู้รับโอนไม่เป็นกิจการที่ตั้งขึ้นใหม่จากการจัดโครงสร้างของกลุ่มในลักษณะที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ระบุตาม TAS 27 ย่อหน้าที่ 13 หรือย่อหน้าที่ 14
2. เงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมได้รับมาโดยการใช้หุ้นเป็นสิ่งตอบแทน (Share swap) หรือการจ่ายด้วยเงินสดหรือสิ่งตอบแทนอื่นที่ไม่ได้วัดค่าด้วยมูลค่ายุติธรรม
3. บริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมที่กิจการรับโอนมา เข้าเงื่อนไขของการเป็น “ธุรกิจ” ตามที่ระบุในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 3 เรื่อง การรวมธุรกิจ ภาคผนวก ก
4. เงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมที่รับโอนมาเป็นเงินลงทุนที่ได้มาจากกิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน โดยการพิจารณากิจการที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกันให้ใช้แนวทางตามที่ระบุในมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 3 เรื่อง การรวมธุรกิจ ภาคผนวก ข ย่อหน้าที่ ข1 ถึง ข4

ข้อสรุป

หากรายการเข้าเงื่อนไขตามที่ระบุข้างต้น กิจการอาจมีแนวทางในการพิจารณาเพื่อวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมในงบการเงินเฉพาะกิจการ ณ วันที่ได้มา ดังต่อไปนี้

1. มูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนที่จ่ายไป ซึ่งได้แก่มูลค่ายุติธรรมของหุ้นที่ผู้ซื้อโอนให้ผู้ขาย หรือมูลค่ายุติธรรมของสิ่งตอบแทนอื่นที่ผู้ซื้อโอนให้ผู้ขาย ณ วันที่ได้มา หรือ
2. มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมที่รับโอนมา ณ วันที่ได้มา หรือ
3. มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินเฉพาะกิจการของผู้โอน (Predecessor value) ตามสัดส่วน ณ วันที่ได้มา*

*กรณีที่ผู้โอนเป็นบุคคลธรรมดา ไม่ใช่นิติบุคคล ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่ได้มีข้อกำหนดให้ต้องจัดทำงบการเงิน และหากกิจการจะนำหลักการตามข้อ 3 มาใช้ กิจการอาจใช้หลักการเทียบเคียง (Apply by

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

analogy) เพื่อนำหลักการตามข้อ 3 มาปรับใช้ กล่าวคือ 1) ใช้ตามราคาทุนที่บุคคลธรรมดาจ่ายซื้อเงินลงทุนดังกล่าว กรณีที่ซื้อมาจากบุคคลอื่น หรือกิจการอื่นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน หากมีหลักฐานการซื้อขายชัดเจน หรือ 2) ใช้มูลค่าที่ตราไว้บวกส่วนเกิน (ส่วนต่ำ) กว่ามูลค่าหุ้นตามสัดส่วนที่รับโอนมา ในกรณีที่บุคคลธรรมดานั้นจัดตั้งบริษัทย่อย หรือร่วมจัดตั้งการร่วมค้าหรือบริษัทร่วมขึ้นมาเอง หรือ 3) ใช้มูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนตามมูลค่าสินทรัพย์สุทธิของธุรกิจตามสัดส่วนที่รับโอนมาที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินของบริษัทย่อย การร่วมค้า บริษัทร่วม ณ วันที่ได้มา

กิจการต้องเปิดเผยนโยบายการบัญชีที่ใช้ในการวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุน ณ วันที่ได้มาและถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอกับรายการและสถานการณ์ที่มีเนื้อหารูปแบบเดียวกัน ยกเว้นในกรณีที่การเลือกใช้วิธีดังกล่าวอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้งต่อเนื้อหาของรายการ และ/หรือส่งผลให้มูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย เงินลงทุนในการร่วมค้า เงินลงทุนในบริษัทร่วมที่รับโอนมา ณ วันที่ได้มาตามวิธีดังกล่าว สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนนั้น

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตัวอย่างการพิจารณาการเลือกใช้ทางเลือกในการวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุน ณ วันที่ได้มา

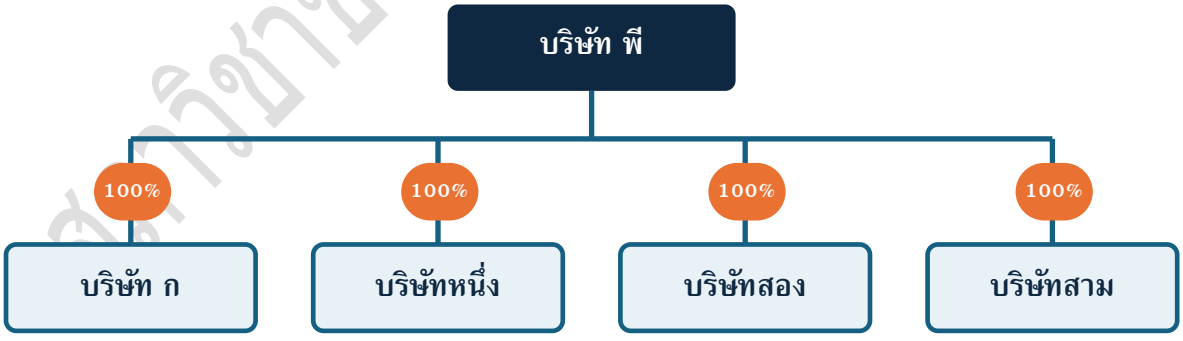
ตัวอย่างที่ 1

บริษัท พี เป็นบริษัทใหญ่ของกลุ่มกิจการ มีบริษัทย่อย ได้แก่ บริษัท ก บริษัทหนึ่ง บริษัทสอง และบริษัทสาม ก่อนการปรับโครงสร้างกลุ่มกิจการบริษัท พี ถือหุ้นทางตรง ร้อยละ 100 ในทุกบริษัทย่อย มูลค่าหุ้นของแต่ละบริษัทแสดงดังตารางต่อไปนี้

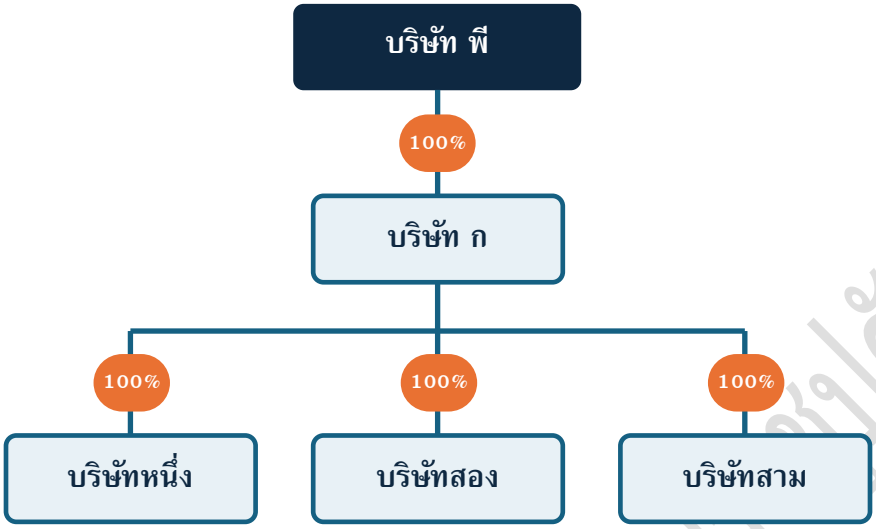
บริษัท	จำนวนหุ้นทั้งหมดที่ออกจำหน่ายก่อนการปรับโครงสร้างกลุ่มกิจการ	มูลค่ายุติธรรมของหุ้น	มูลค่าตามบัญชีในงบการเงินเฉพาะกิจการของ บริษัท พี
พี	1	440	-
ก	1	100	100
หนึ่ง	1	120	50
สอง	1	140	100
สาม	1	80	70

บริษัท ก ซื้อเงินลงทุนใน บริษัทหนึ่ง บริษัทสอง และบริษัทสาม จากบริษัท พี ด้วยการออกหุ้นให้บริษัท พี โดยบริษัท ก ออกหุ้นในอัตราส่วน 1 หุ้นบริษัท ก ต่อ 1 หุ้น ของบริษัทหนึ่ง บริษัทสอง และ บริษัทสาม โดยหุ้นของบริษัท ก มีมูลค่าที่ตราไว้ (Par value) หุ้นละ 10 บาท

ก่อนปรับโครงสร้าง

หลังปรับโครงสร้าง

กรณีที่ 1

หาก บริษัท ก เลือกใช้นโยบายบัญชีในการวัดมูลค่าของราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่ได้มาจากผู้โอนที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน ที่เข้าเงื่อนไขที่ระบุอยู่ในขอบเขตของคำชี้แจงฉบับนี้ ด้วยวิธีที่ใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก ที่ออกให้แก่ผู้โอน

บริษัท ก มีทางเลือกในการวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย ณ วันที่ได้รับโอนมา ดังต่อไปนี้

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก	มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน	มูลค่าตามบัญชีในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	100	120	50
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	100	140	100
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	100*	80	70

ในกรณีนี้ จะเห็นว่าการวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง และ เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง ด้วยการใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก ที่นำไปแลก อาจมีความเหมาะสม ดังนั้นบริษัท ก ต้องเลือกใช้วิธีเดียวกันอย่างสม่ำเสมอในการวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง และ เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง รวมถึงเงินลงทุนที่อาจจะมีการซื้อในอนาคตซึ่งมีลักษณะเนื้อหาเชิงพาณิชย์ของรายการคล้ายคลึงกันกับกรณีดังกล่าว

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

* อย่างไรก็ดี การใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก อาจไม่เหมาะสมที่จะใช้สำหรับการวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม หากทำให้เงินลงทุนนี้เกิดการด้อยค่าทันที ณ วันที่ได้มาเนื่องจากราคาทุนที่เกิดจากการใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก จะมีมูลค่าสูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม ดังนั้นบริษัท ก ควรเลือกใช้ทางเลือกอื่นในการวัดมูลค่าเงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม เช่น เลือกใช้มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 80 บาท หรือมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 70 บาท ดังนั้นในอนาคต หากบริษัท ก ซื้อเงินลงทุนที่มีลักษณะเนื้อหาเชิงพาณิชย์ของรายการคล้ายคลึงกันกับกรณีของบริษัทย่อย – สาม ก็จะต้องเลือกใช้วิธีเดียวกัน อย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นในกรณีนี้บริษัท ก จะรับรู้เงินลงทุนในบริษัทย่อยในงบการเงินเฉพาะกิจการ ณ วันที่ได้รับโอนมา ดังนี้

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	มูลค่าของราคาทุนในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	**100**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	**100**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	**80 หรือ 70**

กรณีที่ 2

หาก บริษัท ก เลือกใช้นโยบายการบัญชีในการวัดมูลค่าของราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่ได้มาจากผู้โอนที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน ที่เข้าเงื่อนไขที่ระบุอยู่ในขอบเขตของคำชี้แจงฉบับนี้ ด้วยมูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัทย่อยที่รับโอนมา ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก จะรับรู้เงินลงทุนในบริษัทย่อย ณ วันที่ได้รับโอนมา ดังนี้

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน	มูลค่าของราคาทุนในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	120	**120**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	140	**140**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	80	**80**

บริษัท ก จะต้องรับรู้เงินลงทุนในบริษัทย่อย ณ วันที่ได้รับโอนด้วยด้วยมูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัทย่อยที่รับโอนมาอย่างสม่ำเสมอ

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

กรณีที่ 3

หาก บริษัท ก เลือกใช้นโยบายการบัญชีในการวัดมูลค่าของราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่ได้มาจากผู้โอนที่อยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน ที่เข้าเงื่อนไขที่ระบุอยู่ในขอบเขตของคำชี้แจงฉบับนี้ ด้วยมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี (ผู้โอน) ดังนั้นในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก จะรับรู้เงินลงทุนในบริษัทย่อย ณ วันที่ได้รับโอนมา ดังนี้

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน	มูลค่าตามบัญชีในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี	มูลค่าของราคาทุนในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	120	50	**50**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	140	100	**100**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	80	70	**70**

มูลค่าของเงินลงทุนตามวิธีราคาทุนในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก ณ วันซื้อเงินลงทุน ในแต่ละทางเลือกสรุปได้ ดังนี้

	ทางเลือกในการวัดมูลค่าราคาทุน		
เงินลงทุนในบริษัทย่อย	**กรณีที่ 1 ใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก***	**กรณีที่ 2 ใช้มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน**	**กรณีที่ 3 ใช้มูลค่าตามบัญชีในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	100	120	50
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	100	140	100
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	80 หรือ 70	80	70

**ยกเว้น เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม หากใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก จะทำให้ขัดต่อเนื้อหาของรายการจึงควรเลือกใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 80 บาท หรือมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 70 บาท*

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

จากข้อสรุปดังตารางข้างต้น ตัวอย่างรายการบัญชี ณ วันซื้อเงินลงทุนในบริษัทย่อยดังกล่าวในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ก ในการเลือกวิธีการวัดมูลค่าของเงินลงทุนตามวิธีราคาทุนสำหรับแต่ละกรณี แสดงดังต่อไปนี้

สมมติให้หุ้นสามัญของบริษัท ก มีมูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 10 บาท และไม่มีค่าใช้จ่ายในการทำรายการ

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	**กรณีที่ 1 ใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก***	**รายการบัญชี ณ วันซื้อเงินลงทุน**
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	100	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง 100 Cr. ทุน Par – บริษัท ก 10 Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก 90
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	100	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง 100 Cr. ทุน Par – บริษัท ก 10 Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก 90
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	80 หรือ 70	(1) กรณีเลือกใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 80 บาท Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม 80 Cr. ทุน Par – บริษัท ก 10 Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก 70 หรือ (2) กรณีเลือกใช้มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 70 บาท Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม 70 Cr. ทุน Par – บริษัท ก 10 Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก 60

**ยกเว้น เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม หากใช้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นของบริษัท ก จะทำให้ขัดต่อเนื้อหาของรายการจึงควรเลือกใช้วิธีมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 80 บาท หรือมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในบริษัทย่อยที่เคยแสดงอยู่ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 70 บาท*

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	กรณีที่ 2 ใช้มูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน	รายการบัญชี ณ วันซื้อเงินลงทุน		
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	120	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	120	
		Cr. ทุน Par – บริษัท ก		10
		Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก		110
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	140	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	140	
		Cr. ทุน Par – บริษัท ก		10
		Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก		130
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	80	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	80	
		Cr. ทุน Par – บริษัท ก		10
		Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก		70

เงินลงทุนในบริษัทย่อย	กรณีที่ 3 ใช้มูลค่าตามบัญชีในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท พี	รายการบัญชี ณ วันซื้อเงินลงทุน		
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	50	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – หนึ่ง	50	
		Cr. ทุน Par – บริษัท ก		10
		Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก		40
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	100	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สอง	100	
		Cr. ทุน Par – บริษัท ก		10
		Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก		90
เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	70	Dr. เงินลงทุนในบริษัทย่อย – สาม	70	
		Cr. ทุน Par – บริษัท ก		10
		Cr. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น – บริษัท ก		60

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตัวอย่างการพิจารณาเนื้อหาเชิงพาณิชย์ของรายการว่าเข้าเงื่อนไขการจ่ายด้วยหุ้น

เนื่องจากมาตรฐานการรายงานทางการเงิน (TFRS) ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลที่สะท้อนเนื้อหาเชิงพาณิชย์ของรายการมากกว่ารูปแบบตามกฎหมาย (Substance over form) กิจการจึงต้องพิจารณารายการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นว่าโดยเนื้อหาเชิงพาณิชย์แล้วการแลกเปลี่ยนนั้นเป็นการแลกหุ้นหรือไม่ แม้ว่ารูปแบบตามกฎหมายจะเป็นการจ่ายซื้อด้วยเงินสด ตัวอย่างเช่น

บริษัท ก ทำธุรกิจผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า ได้ถือหุ้นร้อยละ 100 ในบริษัทย่อย ข ที่ทำธุรกิจค้าปลีก และถือหุ้นร้อยละ 100 ในบริษัทย่อย ค ที่ทำธุรกิจคลังสินค้า โดยปัจจุบัน มูลค่ายุติธรรมของหุ้นสามัญบริษัท ข ทั้งหมด มีมูลค่า 200 บาท ในเวลาต่อมาบริษัท ก ต้องการจัดโครงสร้างกลุ่มบริษัทใหม่ จึงโอนหุ้นบริษัทย่อย ข ทั้งหมดให้แก่บริษัทย่อย ค ดังนี้

กรณีที่ 1

บริษัทย่อย ค ออกหุ้นสามัญเพิ่มทุนจำนวน 100 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 1 บาทให้แก่บริษัท ก ในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ โดยบริษัท ก ชำระค่าหุ้นบริษัท ค ด้วยเงินสดจำนวน 100 บาท และในเวลาใกล้เคียงกัน บริษัท ก ได้จำหน่ายหุ้นสามัญของบริษัทย่อย ข ทั้งหมดให้แก่บริษัทย่อย ค ในราคา 100 บาท

กรณีที่ 2

บริษัทย่อย ค ออกหุ้นสามัญเพิ่มทุนจำนวน 100 หุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 1 บาท ให้แก่บริษัท ก ในมูลค่าหุ้นละ 10 บาท โดยบริษัท ก ชำระค่าหุ้นบริษัท ค ด้วยเงินสดจำนวน 1,000 บาท และในเวลาใกล้เคียงกัน บริษัท ก ได้จำหน่ายหุ้นสามัญของบริษัทย่อย ข ทั้งหมดให้แก่บริษัทย่อย ค ในราคา 1,000 บาท

บริษัท ค ควรบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อย ข ด้วยวิธีราคาทุน ในมูลค่าเท่าไร

จากตัวอย่างข้างต้น หากรับรู้รายการด้วยรูปแบบตามกฎหมายแล้วนั้นบริษัท ค จ่ายซื้อเงินลงทุนในบริษัทย่อย ข ด้วยเงินสด ทั้งกรณีที่ 1 และ กรณีที่ 2 ดังนั้น ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ค จะบันทึกเงินลงทุนในบริษัทย่อย ข ด้วยมูลค่าที่แตกต่างกัน ดังนี้

กรณีที่	ราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย ข หากรับรู้รายการด้วยรูปแบบตามกฎหมาย
1	100 บาท
2	1,000 บาท

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

ข้อสังเกตที่สำคัญคือในกรณีที่ 2 บริษัท ค จะรับรู้เงินลงทุนในบริษัทย่อย ข ด้วยมูลค่าที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุนซึ่งมีมูลค่ายุติธรรมที่ 200 บาท ซึ่งการรับรู้รายการตามรูปแบบตามกฎหมายจึงพิจารณาได้ว่าไม่ได้เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมถึงลักษณะเชิงพาณิชย์ของรายการ

ในทางตรงกันข้าม หากพิจารณาเนื้อหาเชิงพาณิชย์ของรายการ จะเห็นว่า เงินค่าหุ้นที่บริษัท ก จ่ายไปให้บริษัท ค นั้น บริษัท ค ได้จ่ายคืนกลับไปให้บริษัท ก ทั้งจำนวน ทั้งในกรณีที่ 1 และ กรณีที่ 2 จึงเสมือนว่ารายการไม่ได้มีเงินสดเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น จากเนื้อหาเชิงพาณิชย์ของรายการ สิ่งตอบแทนที่บริษัท ค ได้จ่ายไปให้บริษัท ก เพื่อซื้อเงินลงทุนในบริษัทย่อย ข ได้แก่หุ้นของบริษัท ค จึงพิจารณาได้ว่ารายการที่บริษัท ค จ่ายซื้อหุ้นของบริษัทย่อย ข นั้นไม่ได้เป็นการจ่ายซื้อด้วยเงินสด แต่เป็นการจ่ายซื้อด้วยหุ้นและไม่ได้เป็นการแลกเปลี่ยนที่มูลค่ายุติธรรม ดังนั้น การวัดมูลค่าราคาทุนของเงินลงทุนในบริษัทย่อย ข ในงบการเงินเฉพาะกิจการของบริษัท ค จึงเข้าเงื่อนไขของการใช้คำชี้แจงฉบับนี้

****

โดย...คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี
สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์